

Kho sách đầu tiên của nhân loại

ANH VŨ

Thư viện Ashurbanipal là một bộ sưu tập gồm hơn 30.000 viên đất sét, phiến đá và các mảnh vỡ được khắc chữ hình nêm - một loại chữ viết được sử dụng ở Mesopotamia (Iraq cổ đại). Những phiến đá này được phát hiện trong đồng đồ nát của thành phố Nineveh (nay là miền Bắc Iraq), nơi từng là thủ đô của đế chế Assyria.

Là thư viện cổ xưa nhất thế giới, thư viện Ashurbanipal được đặt theo tên của vị vua tài giỏi đã cai trị từ năm 669 tới năm 631 trước Công nguyên. Thư viện này được tìm thấy trong một loạt các cuộc khai quật từ những năm 1840 đến 1930, góp thêm phần làm đồ sộ bộ sưu tập văn học và tài liệu lưu trữ của Hoàng gia Assyria.

NGƯỜI MỞ RA THƯ VIỆN ĐẦU TIÊN TRÊN THẾ GIỚI

Ashurbanipal là vị vua cuối cùng đầy tài giỏi của Đế quốc Tân Assyrian, trị vì trong khoảng thời gian từ năm 668 tới năm 627 trước Công nguyên. Trong thời kỳ này, Đế quốc Tân Assyrian đã mở rộng lãnh thổ và trở nên rộng lớn nhất trong lịch sử của nó.

Các khu vực thuộc quyền kiểm soát của vua Ashurbanipal bao gồm Babylon, Ba Tư, Syria và Ai Cập. Ông cai trị đất nước với nhiều chính sách đảm bảo công lý và công bằng nên được nhiều người dân ngưỡng mộ. Tuy nhiên, Ashurbanipal cũng được biết đến với sự tàn nhẫn khi đối phó với kẻ thù.

Ashurbanipal ban đầu không được kỳ vọng là người kế vị vua cha Esarhaddon, bởi vì trước ông còn có các hoàng tử khác. Tuy nhiên, người anh trai đã qua đời vào năm 672 trước Công nguyên và cha ông đã bổ nhiệm Ashurbanipal làm hoàng tử Assyria và anh trai Shamash-shum-ukin làm người thừa kế Babylonia. Người anh trai khác của anh, Shamash-metu-uballit, đã bị bỏ rơi vì sức khỏe yếu.

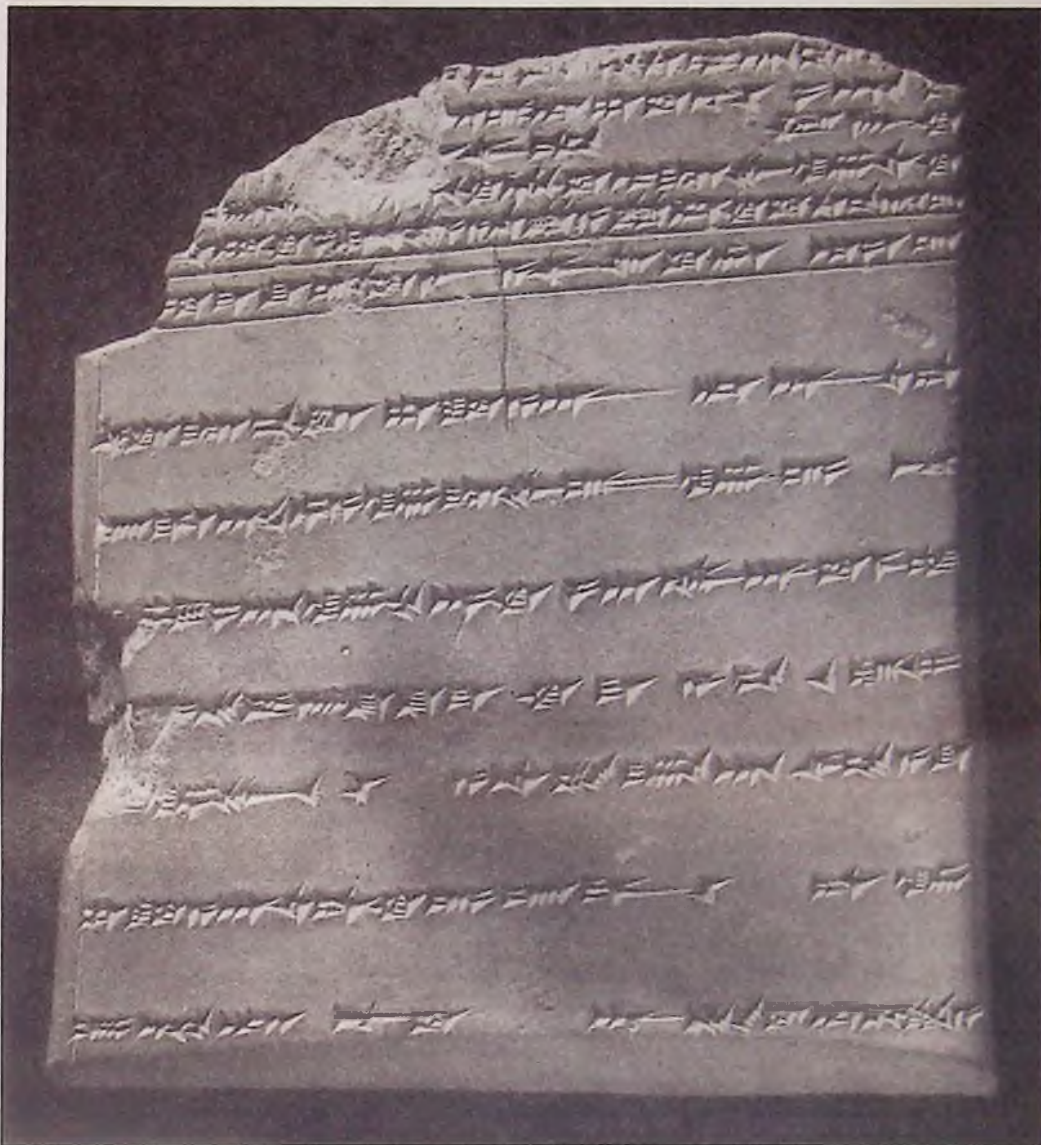
Cha của Ashurbanipal muốn hoàng tử trẻ được đi học, tiếp cận trực tiếp với chuyên môn cần thiết để điều hành đế chế. Học thuật của người Assyria tập trung vào việc tìm hiểu ý muốn của các vị thần, vì vậy thư viện của ông tập trung vào các văn bản diễn giải các điềm báo từ các vị thần. Tuy nhiên, Ashurbanipal cũng quan tâm đến sách văn học và vẫn giữ những phiến đất sét ông đã viết trong quá trình học tập của mình. Nhiều phiến đá trong bộ sưu tập của ông mang một loại con dấu thư viện, thứ đánh dấu chúng thuộc về cung điện của vua.

Ngay từ khi còn nhỏ, Ashurbanipal đã đam mê nghiên cứu học thuật nên có thể đọc viết thành thạo cả hai ngôn ngữ của người Akkad và Sumer. Ông cũng hiểu biết sâu rộng nhiều lĩnh vực kiến thức khác nhau, đặc biệt là toán học và bói đầu, một phương pháp dự đoán tương lai dựa vào hình dạng của vàng đầu khi đổ đầu ô llu vào nước của người Assyrian thời điểm đó. Đây dường như là lý do Ashurbanipal xây dựng thư viện hoàng gia cho riêng mình sau khi ông đã ổn định xong tình hình đất nước.

Theo tài liệu ghi chép của người Ba Tư và Armenia, vị vua nổi tiếng Alexander Đại đế đã nhìn thấy Thư viện Hoàng gia Ashurbanipal khi ông đến thăm Nineveh. Lấy cảm hứng từ nó, Alexander Đại đế muốn tìm kiếm và thu thập tất cả các tác phẩm của những quốc gia mà ông chinh phục, dịch chúng sang tiếng Hy Lạp và lưu trữ chúng trong một thư viện lớn của riêng mình. Mặc dù ông không sống đủ lâu để thực hiện giấc mơ này, nhưng Ptolemy, một trong những vị tướng của Alexander được giao nhiệm vụ cai trị Ai Cập, đã thành lập Thư viện Alexandria nổi tiếng với mục đích tương tự.

CÓ GÌ TRONG THƯ VIỆN ĐẦU TIÊN?

Sir Austen Henry Layard - một nhà khảo cổ học người Anh - đã phát hiện những tàn tích của thư viện Hoàng gia Ashurbanipal vào thập niên 1850, khi ông tham gia dự án khai quật thành phố cổ Nineveh của Bảo tàng Anh. Thư viện này bao gồm hai căn phòng nhỏ nằm bên trong cung điện hoàng gia của vua

Một phiến đất sét ghi chữ hình nêm được tìm thấy trong thư viện đầu tiên trên thế giới. Ảnh: Bảo tàng Anh

Ashurbanipal với những bức phù điêu khổng lồ mang hình ảnh của vị thần cá Dagon. Công việc khai quật diễn ra cho đến những năm 1930, nhưng không được tiến hành liên tục.

Tổng cộng, có hơn 30.000 bảng đất sét và vô số mảnh vỡ của chúng được phát hiện trong thư viện. Các tấm đất sét lớn nhất khá phẳng, có kích thước tương đương với một chiếc iPad. Những phiến đất sét nhỏ nhất trông hơi lồi và chỉ dài không quá 2 cm. Hiện tại, hầu hết các hiện vật này đang được trưng bày tại Bảo tàng Anh.

Thư viện Hoàng gia Ashurbanipal chứa số lượng lớn bảng đất sét và các mảnh vỡ được phát hiện khiến thư viện cá nhân của vị vua Assyrian cuối cùng trở thành một trong những bộ sưu tập văn bản lớn nhất từ thời cổ đại còn được lưu trữ. Ngoài ra, nội dung của các tài liệu được lưu trữ cũng khá đa dạng. Vua Ashurbanipal sưu tập nhiều tài liệu ở nhiều lĩnh vực khác nhau, bao phủ nhiều chủ đề như: Y học, thần thoại, lịch sử, tôn giáo, ma thuật, khoa học, thơ ca và địa lý. Nhờ đó, các nhà khoa học có thể nghiên cứu sâu hơn về khu vực Cận Đông cách đây hơn 2.600 năm.

Tài liệu nổi tiếng nhất trong thư viện là một phiến bản của sử thi Gilgamesh, một trong những tác phẩm văn học được sáng tác sớm nhất trong lịch sử nhân loại.

"Vua Ashurbanipal đã cử những người ghi chép đến mọi góc ngách của Đế quốc Tân Assyrian để thu thập các văn bản cổ xưa. Ông thậm chí còn thuê học giả sao chép lại những tác phẩm của người Babylon để làm phong phú thêm cho thư viện của mình", ông Layard cho biết.

Tuy nhiên, người ta không bao giờ biết được tất cả những thủ mà vị vua vĩ đại của người Assyria đã lưu giữ. Năm 612 trước Công nguyên, một liên minh của người Babylon, Scythia, Medes đã tấn công và phá hủy thành phố Nineveh của Đế quốc Tân Assyrian. Trong quá trình cung điện của vua Ashurbanipal bị đốt cháy, ngọn lửa đã tàn phá thư viện, khiến nhiều tài liệu ghi trên da động vật, gỗ, giấy coi và vật liệu sáp biến mất, nhưng may mắn rằng nhiệt độ đã nung cứng các bảng đất sét, khiến chúng trở thành tài liệu được lưu trữ tốt nhất, khiến chúng trở thành một trong những tài liệu được bảo tồn tốt nhất trong hàng nghìn năm lịch sử của người Lương Hạ.